

Шкурко Наталія Віталіївна, старший викладач Харківського державного університету харчування та торгівлі, Україна
e-mail: natalichka130962@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6859-2087

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Розкрито сутнісні характеристики гендерного підходу до політичної діяльності. Проаналізовано основні гендерні стереотипи, що притаманні українському суспільству. Визначено фактори та умови формування іміджу жінки-політичного лідера. Проаналізовано проблеми формування нового типу жінки-лідера у політичній сфері сучасного українського суспільства. Сформульовано низку рекомендацій щодо зменшення рівня гендерної нерівності в політичному просторі України.

Ключові слова: гендерна нерівність, гендерна політика, гендерні стереотипи, жінка-лідер, політика.

Постановка проблеми. Сучасна українська політика потребує формування нового типу політичного лідера – жінок та чоловіків, що демонструють професійні управлінські якості й високі моральні характеристики. Такий лідер – досвідчена, далекоглядна, смілива та відповідальна особистість, здатна до аналізу й прогнозування, яка є авторитетом для соціального оточення, володіє природними й інтелектуальними можливостями впливу на нього, вміє об'єднати маси задля реалізації ідеї, якій присвятила себе. Саме жінки-лідери схильні до компромісів, мирних форм діяльності, комплексного бачення проблем, врахування перспективи під час прийняття відповідальних рішень. Об'єднуючись у спільних діях з політиками-чоловіками, жінки-лідери здатні досягати важливих соціальних і політичних цілей на благо країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Із часу проголошення України незалежною державою проблеми участі жінок у політичному житті України стали темою численних наукових дискусій, конференцій, семінарів, політологічних досліджень. Розробленням цієї проблематики займалися, зокрема, Н. Аніщук, Т. Василевська, Т. Власова, І. Ворчакова, І. Головащенко, Н. Грицяк, І. Жеребкіна, О. Іващенко, Т. Коломoeць, Л. Кормич, І. Лєскіна, М. Линовичка, Л. Лисенко, А. Лясота, Т. Марценюк, Л. Морозко, Е. Плісовська, Г. Саєнко, Е. Скіба, Л. Ставицька, Г. Ткаченко, В. Шконда та ін. [1–10]. Окремі аспекти цієї проблеми стали об'єктом наукових пошуків таких зарубіжних дослідників політичного лідерства, як Т. Адорно, Н. Аллам, П. Аренс,

Б. Баррелл, С. Башевкін, В. Брайсон, І. Дойчман, М. Еделман, К. Карчер, Е. Кокс, С. Колвін, Г. Лассуелл, Г. Літл, Г. Маркузе, Л. Оссом, Дж. Розенбаум, А. Руан, Дж. Скотт, О. Стерн, А. Трір-Бієнек, Н. Фрейжер, К. Чива, М. Шенлі та ін. [11–26].

Вищенаведені наукові роботи стали підґрунтям дослідження феномену жіночого політичного лідерства в Україні, оскільки й дотепер дана актуальна проблематика не знайшла відповідного наукового відображення в сучасній літературі та потребує проведення комплексного дослідження щодо впливу гендерних стереотипів на статус жінки в політичному житті. У 2009 р. ООН сформулювала п'ять глобальних проблем людства, серед яких вирізняється й проблема формування гендерної рівності в усіх сферах функціонування сучасних суспільств. Суть цієї проблеми полягає не тільки в тому, щоб надати однакових прав особам різної статі, а й насамперед у створенні таких умов суспільного життя, коли жінка і чоловік, справді, були б спроможні реалізувати себе повноцінно як у громадському, професійному, так і в особистому житті. Рівність прав передбачає рівність можливостей біологічної, психологічної, особистісної, соціальної актуалізації сутнісних сил жінки і чоловіка. Зазначається, що для розв'язання гендерних проблем людство повинно працювати у двох напрямках – правовому (інституційному) та світоглядному.

Метою статті є з'ясування гендерних стереотипів, які впливають на статус жінки-лідера у політико-владних процесах сучасної України. Постановка такого завдання обумовлена тим, що суспільне мислення є достатньо консервативним, а подвійні стандарти є пануючою нормою у всьому світі та Україні зокрема. Витоки цього явища в нашій державі сформувалися у попередні історичні епохи, а безпосередні наслідки негативним чином впливають на становище жінок і на розвиток суспільства в цілому, зокрема її політичної сфери вже в наш час. На нашу думку, Україна перебуває ще на початковому етапі формування гендерної демократії, а задекларовані нею норми щодо гендерної рівності відірвані від реального стану речей.

Виклад основного матеріалу. Процеси демократизації і гуманізації, що охопили сучасне українське суспільство, передбачають створення різних можливостей для самореалізації особистості незалежно від її національності, соціального походження, статі та віку. Стратегія розвитку XXI ст. спрямована на утвердження принципів паритетного представництва статей, основою яких є гендерна рівновага та статева збалансованість у суспільстві. Основою функціонування суспільства в третьому тисячолітті повинна стати система волевиявлення обох статей – чоловіків і жінок як рівних у правах, не тільки закріплених законодавчо, а й реально забезпечених у політико-правових принципах, діях та розбудові громадських і державних структур [27, с. 762].

На думку Н. Грицяк, гендерна рівність – це ідеологічний компонент державної політики та державного управління, що має чотири виміри, які покладено в основу напрямів розвитку державної гендерної політики на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Перший вимір гендерної рівності – це права людини як універсальний стандарт політичних, громадянських, економічних, соціальних і культурних прав та свобод для жінок і чоловіків. Другий вимір гендерної рівності – це права людини як права жінок. Третій вимір – рівність свобод, прав та обов'язків. Четвертий – рівні можливості – основний елемент гендерної рівності [28, с. 325–332].

Одним із виявів гендерної рівності у демократичному суспільстві є участь жінок у політичній та громадській діяльності. Жінки-лідери, маючи від природи схильність до політичної діяльності, навички спілкування з людьми, здібності промовців, маючи велику волю та наполегливість, організаторські здібності, твердість та рішучість, відданість ідеалам своєї Батьківщини, уперто борючись, зуміли сягнути високих державних посад, стали суб'єктами верховної влади. Зокрема, на сьогодні, жінки-лідери в політичному житті європейських країн відіграють усе більшу роль: А. Меркель – канцлер Німеччини, Д. Грибаускайте – президент Литви, Т. Галонен – 11-ий президент Фінляндії, М. Макеліс – двічі обиралась президентом Ірландії, королева Нідерландів Беатрикс керує країною вже понад тридцять років, королева Маргрете II вже понад 40 років править Данією, Єлизавета II – королева Великої Британії – вже 60 років перебуває на троні [29]. Відповідно управлінський і політичний вплив жінок-лідерів, які обіймають виборчі посади, є більш потужним на суспільно-політичне та економічне життя країни. В той же час монарші особи жіночої статі, маючи як правило значно менше інституційних важелів впливу на прийняття рішень у державі, слугують духовними авторитетами нації, є уособленням споконвічних традицій та звичаїв.

Цивілізований світ давно зрозумів і сприйняв необхідність активної участі жінок у політиці і, без сумніву, визнав неоціненну користь і важливість такої участі. Присутність жінок у політиці змінює її характер, її спрямованість на користь соціально-орієнтованих програм, ідеалів гуманізму і ненасильства. На переконання Т. Жулковської, жінка, яка має владу, більш схильна йти на компроміси, дещо поступатися, ніж чоловік. По-різному сприймають вони і політику як таку. Жінки сприймають її радше на емоційно-побутовому рівні. Їх перш за все хвилюють питання соціального, гуманітарного характеру. Чоловіки сприймають політику на когнітивно-аналітичному рівні й цікавляться питаннями економічного, зовнішньополітичного характеру [30, с. 254].

Найдалекоглядніші політики визнають, що прихід жінок у політику робить життя суспільства справедливішим, повнішим, гармонійнішим, демократичнішим. Найвідоміші жінки-політики підкреслюють пріоритетність таких

проблем, як безпека в суспільстві, боротьба з корупцією, соціальне забезпечення, освіта, охорона здоров'я, зайнятість і просування жінок по службі [31, с. 201]. Встановлення рівності між чоловіками та жінками є умовою забезпечення стабільного розвитку суспільства. Гендерна рівність передбачає однаковий статус для чоловіків і жінок, однакові умови для реалізації їхніх громадянських прав та однаковий потенціал для того, щоб зробити свій внесок у національний, політичний, економічний, соціальний і культурний розвиток, а також рівні права на користування результатами цього розвитку [32, с. 110].

Гендерні стосунки у сфері розподілу влади й політичної діяльності в українському суспільстві мають ознаки горизонтальної та вертикальної асиметрії. Важко знайти сферу людської діяльності настільки обтяжену стереотипами, як політика [33, с. 271]. Хоча на сьогодні і прийнято досить багато законів, які повинні були б сприяти подоланню гендерних стереотипів, але ми й надалі бачимо присутність дискримінації в українському суспільстві. В Україні й дотепер панує патріархальний тип політичної культури, який перешкоджає доступу жінок до політики, вважаючи дану сферу чоловічою справою. Водночас в українському суспільстві сформувалася об'єктивна потреба змінити традиційні функціональні ролі розподіли між представниками чоловічої та жіночої статі, яка вже не може бути знівельована небажанням чи нездатністю суспільства усвідомити її. Історично склалося так, що український чоловік брав на себе роль борця у визвольних змаганнях нації і гинув у розквіті сил, жінка ж залишалася берегинею роду, насамперед його фізичної частини, тому спектр її соціальних ролей пов'язаний перш за все із сім'єю. Ситуація принципово не змінилася і в радянські часи попри задекларовану емансипацію жінки в Радянському Союзі. Саме в радянські часи знищили повагу до власне традиційного способу самореалізації української жінки в сім'ї, не змінивши самого реального становища жінок.

На сьогодні питання гендерної рівності в українській політиці також залишається відкритим. Згідно з міжнародною базою даних Міжпарламентської спілки, станом на 1 грудня 2018 р. жінки в середньому по світу займали лише 24,1% місць у національних парламентах. Однак Україна в цьому рейтингу зі 193 країн світу посіла аж 148 місце з цифрою лише 12,3% жінок у Верховній Раді, поділяючи його з Ліберією та Сьєрра-Леоне [34]. Загалом країни колишнього соцтабору не просунулися у лідери за кількістю жінок у парламентах. Трансформаційні процеси і боротьба за важливі економічні ресурси не сприяли значному залученню жінок до великої політики. Хоча станом на червень 2016 р. в українському Парламенті жінкам таки належать місця в керівництві: Ірина Геращенко є Першою заступницею Голови Верховної Ради, а Оксана Сироїд – Заступницею Голови Верховної Ради України. До складу

Кабінету Міністрів України, сформованому від 14 квітня 2016 р., у якому кількість міністрів та віце-прем'єр-міністрів становить 22 особи, увійшли дві жінки: Міністром освіти і науки України стала Лілія Гриневич, Віце-прем'єр-міністром із питань європейської та євроатлантичної інтеграції України призначено Іванну Климпуш-Цинцадзе. Тобто ми бачимо, що загалом спостерігається явище вертикальної гендерної сегрегації великої політики: рівень присутності жінок на найвищих політичних посадах не відповідає заявленим у документах ідеям рівності. Вертикальна гендерна сегрегація спостерігається і на місцевому рівні. Жінки значно менш представлені на рівні прийняття рішень, окрім селищних та сільських рад. Станом на 2014 р., жіноче представництво на місцевому рівні становило 10% – в обласних радах, 23% – районних, 14% – міських, 43% – селищних, 51% – сільських [35, с. 238]. Подібні статистичні викладки підтверджують те, що в українській політиці панують гендерні стереотипи, які формують свого роду набір загальноприйнятих суджень, що стосуються існуючого становища жінок і чоловіків, а також норм їхньої поведінки, мотивів та потреб. Гендерні стереотипи закріплюють існуючі гендерні розбіжності і стають перепоною до змін стану справ у сфері гендерних відносин, зокрема й відіграють негативну роль у політичній сфері [36].

Необхідно, констатувати, що на рівні буденної свідомості уявлення про чоловіче і жіноче постійно функціонує у вигляді гендерних стереотипів (маскуліність, фемінність та андрогінність) як досить сталі уявлення про моделі соціальної поведінки та риси характеру, притаманні чоловікам і жінкам. Гендерні стереотипи маскуліності і фемінності, які отожднюють жінку і чоловіка з традиційно-фемінними і традиційно-маскулінними рисами, заважають ефективному долученню жінок до різних сфер життєдіяльності, у тому числі до політичного управління, а також жорстко мотивують чоловіків на «традиційно-маскулінний» (силовий, агресивний) стиль поведінки у політиці, що не обов'язково є ефективним [37, с. 86].

Аналізуючи причини непросування жінок у політику, можна виокремити багато загальноновизнаних чинників, що діють не лише в Україні, але й у світі. До них належать передусім гендерні відмінності політичної соціалізації, що обумовлюють слабку мотивацію жінок до політичної активності; нерівномірність у розподілі різного виду ресурсів, що обмежує можливості жінок-політиків; особливості жіночого життєвого сценарію, який передбачає одноосібну відповідальність жінки за виховання дітей та ведення домашнього господарства, а також домінування у масовій свідомості традиційних гендерних стереотипів. Роль останніх з огляду на їх широку розповсюдженість вимагає особливої уваги [38]. Жінки разом із чоловіками мають навчатися політики: теорії партійного будівництва, партійної діяльності, входження

в систему влади. Таке навчання в сучасних умовах передбачає не лише засвоєння політичного чоловічого досвіду партійної діяльності, набутого за попередні десятиліття та століття, а й привнесення до нього нових гендерних особливостей, тобто модифікації та модернізації такого досвіду й вироблення нових форм і методів політичних дій, відповідного політичного вирішення державних і суспільних проблем [39]. Отже, можна констатувати, що українська політика пронизана гендерними стереотипами і, незважаючи на численні законопроекти, які свідчать про забезпечення рівності між статями, й надалі бачимо гендерну нерівність. Ця проблема і сьогодні залишається доволі актуальною та потребує подальших досліджень. Важливим є визначення ролі суспільного устрою у формуванні жінки як політичного лідера; розкриття сутності жіночого лідерства як стилю політичної діяльності, а також узагальнення історичного досвіду жіночого політичного лідерства в Україні.

Для необхідної зміни укорінених стереотипів у свідомості чоловіків і жінок на їхні рольові функції у суспільстві варто активно працювати зі ЗМІ, через них підсилювати позитивний образ жінки-політика. Не потрібно забувати, що кількісний показник представництва жінок у вищих ешелонах влади є знаковим під час аналізу політичного, ідеологічного, соціального, релігійного і культурного контексту життя країни. Ступінь представництва жінок у політиці та владі характеризує виборчу систему, виборчу культуру, рівень розвитку громадянського суспільства загалом [40].

Світова практика пропонує декілька шляхів покращення балансу представництва жінок і чоловіків у політичній діяльності. Це і свідомо поставлена мета – вибрати до парламенту країни більшу кількість жінок, і необхідність стимулювати створення фондів для фінансування жіночих виборчих кампаній; це вимоги введення квот для кандидатів-жінок у партійних списках, і не наприкінці списків, а через один у порядкувому чергуванні. Введення квот, звичайно, – це спеціальний позитивний захід, їх застосовують тимчасово з метою зміни дисбалансу у співвідношенні кількості чоловіків і жінок, пізніше вони мають бути відмінені під час досягнення бажаного ефекту, але як поштовх для зміни політичної культури квоти можуть відігравати позитивну роль.

Продовжуючи вищеозначену логіку С. Оксамитна зауважує, що досвід західних демократичних країн демонструє можливі шляхи досягнення гендерного паритету: запровадження системи гендерних квот (приклад скандинавських та деяких західноєвропейських країн) або ж потужний загальнонаціональний жіночий рух, що знаходить підтримку у суспільстві та є могутнім лобі прийняття низки законодавчих актів і контролю за дотриманням прав та інтересів жінок. В українському суспільстві майже немає ознак подібного

розвитку. Ідея запровадження гендерних квот не знаходить підтримки ні серед населення України, ні серед численних політичних партій різного ідеологічного спрямування. Більшість політичних партій, що будують свою діяльність на проголошуваних засадах демократії, підтримують загальнодержавну риторіку про повернення жінки у коло сім'ї як справжньої «Берегині домашнього вогнища». Зміст «жіночого» дискурсу в українському суспільстві за традицією зведений насамперед до материнства, виховання дітей, сімейних справ [41, с. 316].

Висновки. Отже, слід змінити ситуацію, за якою значне відсторонення жінки від системи управління є логічним результатом попереднього розвитку суспільства. Безумовно, проблема конструктивного поєднання гендерних ролей у політичній діяльності, пропорційна представленість у ній лідерів-жінок і лідерів-чоловіків суттєво збагачує суспільство, стимулює його творчу енергію, оптимізує процес прийняття рішень. Ця проблема, безперечно, потребує не тільки соціально-політичного контролю за впровадженням основних принципів гендерної рівності в життя нашого суспільства, а й наукової рефлексії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аніщук Н. В. Основи гендерного права України: підруч. для студентів вищ. навч. закл. / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса: Фенікс, 2013. 207 с.
2. Власова Т. И., Скиба Э. К. Гендер и феминистская теория в философии постмодерна: [монографія]. Днепропетровск: Изд-во Маковецкий Ю. В., 2011. 124 с.
3. Ворчакова І. Є. Гендерна політика: навч. посіб. [для студентів вузів III–IV рівнів акредитації] / Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Навч.-наук. ін-т історії та права. Миколаїв: Прокопчук Т. Ю. [вид.], 2014. 242 с.
4. Коломосць Т. О., Лескіна І. Є. Гендерна рівність в організації діяльності органів прокуратури України: адміністративно-правовий аспект: монографія / Запоріж. нац. ун-т. Херсон: Гельветика, 2014. 179 с.
5. Лясота А. Є. Сучасна гендерна політика: світовий досвід та українські реалії: монографія / Дніпров. нац. ун-т ім. Олеса Гончара. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 219 с.
6. Марценюк Т. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики. Київ: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2015. 44 с.
7. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ: Основи, 2017. 256 с.
8. Скиба Э. К. Гендерная идентичность в философии постмодернизма: монографія. Днепропетровск: Монолит, 2014. 217 с.
9. Ставицька Л. О. Гендер: мова, свідомість, комунікація: [монографія] / Ін-т укр. мови НАН України. Київ: КММ, 2015. 438, [8] с.

10. Шконда В. В., Кальянов А. В. Гендерні відносини на сучасному етапі: стан і проблеми: монографія / під наук. ред. В. В. Шконди. Донецьк: Норд-Прес, 2010. 286 с.
11. Брайсон В. Гендер и политика времени. Феминистская теория и современные дискуссии / пер. с англ. А. Якубина. Киев: Центр учебной литературы, 2011. 248 с.
12. Ahrens P. Actors, institutions, and the making of EU gender equality programs. London : Palgrave Macmillan, 2018. xv, 305 p.
13. Allam N. Women and the Egyptian revolution : engagement and activism during the 2011 Arab uprisings. New York, NY ; Cambridge, United Kingdom : Cambridge University Press, 2018. xiii, 221 p.
14. Bashevkin S. B. Women as foreign policy leaders : national security and gender politics in superpower America. New York, NY : Oxford University Press, 2018. xii, 266 p.
15. Burrell B. C. Women and politics: a quest for political equality in an age of economic inequality. New York, NY : Routledge, Taylor & Francis Group, 2018. viii, 268 p.
16. Chiva C. Gender, institutions and political representation : reproducing male dominance in Europe's new democracies. London, United Kingdom : Palgrave Macmillan, 2018. xii, 208 p.
17. Gender in Georgia : feminist perspectives on culture, nation, and history in the South Caucasus / ed. by M. Barkaia, A. Waterston. New York : Berghahn, 2018. xii, 238 p.
18. Gender, emancipation, and political violence : rethinking the legacy of 1968 / ed. by S. Colvin, K. Karcher. London ; New York : Routledge, Taylor & Francis Group, 2019. ix, 163 p.
19. Gender: space / A. Meredith Cox, ed. Farmington Hills, Mich.: Macmillan Reference USA, A part of Gale, a Cengage Company, 2018. xv, 344 p.
20. Ossome L. Gender, ethnicity, and violence in Kenya's transition to democracy : states of violence. Lanham : Lexington Books, 2018. xxiv, 211 p.
21. Rosenbaum J. E. Constructing digital cultures : tweets, trends, race, and gender. Lanham : Lexington Books, 2018. viii, 335 p.
22. Runyan A. S. Global gender politics. Fifth Edition. New York ; London : Routledge, Taylor & Francis Group, 2019. xv, 198 p.
23. Scott J. W. Gender and the politics of history. New York : Columbia University Press, 2018. xviii, 263 p.
24. Stern O. M. Gender, conflict and international humanitarian law : a critique of the 'principle of distinction'. Abingdon, Oxon ; New York, NY : Routledge Taylor & Francis Group, 2019. ix, 242 p.
25. The politics of gender / ed. by A. Trier-Bieniek. Leiden ; Boston : Brill Sense, 2018. xxx, 181 p.
26. Zerai A. African women, ICT and neoliberal politics: the challenge of gendered digital divides to people-centered governance. London ; New York : Routledge, Taylor & Francis Group, 2019. xvi, 175 p.
27. Політологічний енциклопедичний словник / [уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015. 816 с.

28. Грицяк Н. Формування гендерної політики в Україні: проблеми теорії, методології, практики: монографія. Київ: Вид-во НАДУ, 2004. 384 с.
29. Десять найсильніших країн світу, якими правлять жінки. URL: <http://www.zhinka-online.com.ua/novini-dlya-zhinki/politika/172-10-naisylnishykh-krajin-svitu-iakumu-pravliat-zhinky.html> (дата звернення: 23.01. 2019).
30. Жулковська Т. Є. Вплив статево рольових стереотипів на сприймання особистістю політичних подій. *Проблеми політичної психології та її роль в становленні громадянина української держави: матеріали Другої Всеукр. наук. конф.* 13–14 листоп. 1997 р. Київ: Генеза, 1997. С. 254–257.
31. Пірен М., Грицяк Н., Василевська Т., Іваницька О. Гендерні аспекти державної служби: [монографія] / за заг. ред. Б. Кравченка. Київ: Основи, 2002. 335 с.
32. Требін М. П. Розвиток громадянського суспільства в Україні в контексті євроінтеграції. *Український соціум*. 2014. №1(48). С. 106–118.
33. Сучасна політична лексика: навч. енциклопед. слов.-довід. / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Н. М. Хоми. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 396 с.
34. Women in National Parliaments. URL: <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm> (accessed: 23.01.2019).
35. Марценюк Т. Залученість жінок у політику: країни ЄС і Україна. *Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України*. Київ: Заповіт, 2016. С. 235–244.
36. Оніщенко Н. М., Матвієнко О. В., Береза С. В., Томашевська М. О. Європейський правовий вимір гендерно чутливої політики: [монографія]. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2005. 144 с.
37. Ренкін П. Гендер і державна політика. Київ: Видавництво Соломії Павличко Основи, 2009. 394 с.
38. Гендерний розвиток в Україні. Реалії й перспективи / пер. М. Корчинська; підгот. Т. Мельник [та ін.]; фото С. Пятерников. Київ, ЛОГОС, 2003. 104 с.
39. Трофименко Л. С. «Жіноче питання»: ілюзії та реальність. *Актуальні проблеми політики*. 2001. Вип. 10–11. С. 336–341.
40. Трофименко Л. С. Роль суспільного устрою у політичній соціалізації жінки. *Юридичний вісник*. Одеса: Юридична література, 2001. № 1. С. 83–88.
41. Оксамитна С. Гендерні відносини крізь призму громадської думки в Україні і світі. *Наукові записки НаУКМА*. 2001. Т. 19. Спеціальний випуск. С. 311–317.

REFERENCES

1. Anishchuk, N. V. (2013). *Osnovy hendernoho prava Ukrainy*: pidruch. dlia stud. vyshch. navch. zakl. / Nats. un-t «Odes. yuryd. akad.». Odesa: Feniks [in Ukrainian].
2. Vlasova, T. I., Skiba, Je. K. (2011). *Gender i feministkaja teorija v filosofii postmoderna*: [monografija]. Dnepropetrovsk: Izd-vo Makoveckij Ju. V. [in Russian].
3. Vorchakova, I. Ye. (2014). *Henderna polityka*: navch. posib. [dlia studentiv vuziv III–IV rivniv akredytatsii] / Mykolaiv. nats. un-t im. V. O. Sukhomlynskoho, Navch.-nauk. in-t istorii ta prava. Mykolaiv: Prokopchuk T. Yu. [vyd.] [in Ukrainian].

4. Kolomoiets, T. O., Lieskina, I. Ye. (2014). *Henderna rivnist v orhanizatsii diialnosti orhaniv prokuratury Ukrainy: administratyvno-pravovyi aspekt*: monohrafiia / Zaporiz. nats. un-t. Kherson: Helvetyka [in Ukrainian].
5. Liasota, A. Ye. (2017). *Suchasna henderna polityka: svitovyi dosvid ta ukrainski realii*: monohrafiia / Dniprov. nats. un-t im. Olesia Honchara. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia [in Ukrainian].
6. Martseniuk, T. (2015). *Henderna polityka Yevropeiskoho Soiuzu: zahalni pryntsyypy ta naikrashchi praktyky*. Kyiv: Mizhnarodnyi tsentr perspektyvnykh doslidzhen [in Ukrainian].
7. Martseniuk, T. (2017). *Hender dlia vsikh. Vyklyk stereotypam*. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
8. Skiba, Je. K. (2014). *Gendernaja identichnost' v filosofii postmodernizma*: monografija. Dnepropetrovsk: Monolit [in Russian].
9. Stavyska, L. O. (2015). *Hender: mova, svidomist, komunikatsiia*: [monohrafiia] / In-t ukr. movy NAN Ukrainy. Kyiv: KMM [in Ukrainian].
10. Shkonda, V. V., Kalianov, A. V. (2010). *Henderni vidnosyny na suchasnomu etapi: stan i problemy*: monohrafiia / pid nauk. red. kand. tekhn. nauk, prof. V. V. Shkondy. Donetsk: Nord-Pres [in Ukrainian].
11. Brajson, V. (2011). *Gender i politika vremeni. Feministskaja teorija i sovremennye diskussii* / per. s angl. Alekseja Jakubina. Kiev: Centr uchebnoj literatury [in Russian].
12. Ahrens, P. (2018). *Actors, institutions, and the making of EU gender equality programs*. London : Palgrave Macmillan.
13. Allam, N. (2018). *Women and the Egyptian revolution : engagement and activism during the 2011 Arab uprisings*. New York, NY; Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.
14. Bashevkin, S. B. (2018). *Women as foreign policy leaders : national security and gender politics in superpower America*. New York, NY : Oxford University Press.
15. Burrell, B. C. (2018). *Women and politics: a quest for political equality in an age of economic inequality*. New York, NY : Routledge, Taylor & Francis Group.
16. Chiva, C. (2018). *Gender, institutions and political representation : reproducing male dominance in Europe's new democracies*. London, United Kingdom : Palgrave Macmillan.
17. Barkaia, M., Waterston, A. (Eds.). (2018). *Gender in Georgia : feminist perspectives on culture, nation, and history in the South Caucasus*. New York : Berghahn.
18. Colvin, S., Karcher, K. (Eds.). (2019). *Gender, emancipation, and political violence : rethinking the legacy of 1968*. London ; New York : Routledge, Taylor & Francis Group.
19. Cox, A. M. (Ed.). (2018). *Gender: space*. Farmington Hills, Mich.: Macmillan Reference USA, A part of Gale, a Cengage Company.
20. Ossome, L. (2018). *Gender, ethnicity, and violence in Kenya's transition to democracy : states of violence*. Lanham : Lexington Books.
21. Rosenbaum, J. E. (2018). *Constructing digital cultures: tweets, trends, race, and gender*. Lanham : Lexington Books.
22. Runyan, A. S. (2019). *Global gender politics*. Fifth Edition. New York ; London : Routledge, Taylor & Francis Group.

23. Scott, J. W. (2018). *Gender and the politics of history*. New York : Columbia University Press.
24. Stern, O. M. (2019). *Gender, conflict and international humanitarian law: a critique of the 'principle of distinction'*. Abingdon, Oxon ; New York, NY : Routledge Taylor & Francis Group.
25. Trier-Bieniek, A. (Ed.). (2018). *The politics of gender*. Leiden ; Boston : Brill Sense.
26. Zerai, A. (2019). *African women, ICT and neoliberal politics: the challenge of gendered digital divides to people-centered governance*. London ; New York : Routledge, Taylor & Francis Group.
27. Trebin, M. P. (Ed.). (2015). *Politolohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk / uklad.: [L. M. Herasina, V. L. Pohribna, I. O. Polishchuk ta in.]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
28. Hrytsiak, N. (2004). *Formuvannia hendernoï polityky v Ukraini: problemy teorii, metodolohii, praktyky: monohrafiia*. Kyiv: Vyd-vo NADU [in Ukrainian].
29. Desiat naisylnishykh krain svitu, yakymy pravliat zhinky. Retrieved from <http://www.zhinka-online.com.ua/novini-dlya-zhinki/politika/172-10-naisylnishykh-krain-svitu-iakymy-pravliat-zhinky.html> [in Ukrainian].
30. Zhulkovska, T. Ye. (1997). Vplyv statevo rolovykh stereotypiv na spryimannia osobystistiu politychnykh podii. *Problemy politychnoi psykholohii ta yii rol v stanovlenni hromadianyna ukrainskoi derzhavy: materialy Druhoi Vseukr. nauk. konf. 13–14 lystop. 1997 r. – Problems of political psychology and its role in the formation of a citizen of the Ukrainian state: Proceedings of the Second Ukr. Scientific Conference*. Kyiv: Geneza, 254–257 [in Ukrainian].
31. Piren, M., Hrytsiak, N., Vasylevska, T., Ivanytska, O. (2002). *Henderni aspekty derzhavnoi sluzhby: [monohrafiia] / Za zah. red. B. Kravchenka*. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
32. Trebin, M. P. (2014). Rozvytok hromadianskoho suspilstva v Ukraini v konteksti yevrointehratsii. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian Society, 1(48)*, 106–118 [in Ukrainian].
33. Khoma, N. M. (Ed.). (2015). *Suchasna politychna leksyka: navch. entsykloped. slovnyk-dovidnyk / I. Ya. Vdovychyn, L. Ya. Uhryn, H. V. Shypunov ta in.* Lviv: «Novyi Svit-2000» [in Ukrainian].
34. Women in National Parliaments. Retrieved from <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.htm>.
35. Martseniuk, T. (2016). Zaluchenist zhinok u polityku: krainy YeS i Ukraina. *Henderna rivnist i rozvytok : pohliad u konteksti yevropeiskoi stratehii Ukrainy – Gender equality and development: a view in the context of the European strategy of Ukraine* (pp. 235–244). Kyiv: Vydavnytstvo «Zapovit» [in Ukrainian].
36. Onishchenko, N. M., Matviienko, O. V., Bereza, S. V., Tomashevskaya, M. O. (2005). *Yevropeiskyi pravovyi vymiv henderno chutlyvoi polityky: [monohrafiia]*. Kyiv: In-t derzhavy i pravy im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy [in Ukrainian].
37. Renkin, P. (2009). *Hender i derzhavna polityka*. Kyiv: Vydavnytstvo Solomii Pavlychko Osnovy [in Ukrainian].
38. Hendernyi rozvytok v Ukraini. Realii y perspektyvy (2003) / per. M. Korchynska; pidhot. T. Melnyk [ta in.] ; foto S. Piaternykov. Kyiv, LOHOS [in Ukrainian].

39. Trofymenko, L. S. (2001). «Zhinoche pytannia»: iliuzii ta realnist. *Aktualni problemy polityky – Actual problems of politics, Issue 10–11*, 336–341 [in Ukrainian].
40. Trofymenko, L. S. (2001). Rol suspilnoho ustroiu u politychnii sotsializatsii zhinky. *Yurydychnyi visnyk – Legal Bulletin. Odesa: Yurydychna literatura, 1*, 83–88 [in Ukrainian].
41. Oksamytna, S. (2001). Henderni vidnosyny kriz pryzmu hromadskoi dumky v Ukraini i sviti. *Naukovi zapysky NaUKMA – Scientific notes of NaUKMA, 19, Special Issue*, 311–317 [in Ukrainian].

Шкурко Наталья Витальевна, старший преподаватель
Харьковского государственного университета питания и торговли, Украина

ГЕНДЕРНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ УКРАИНСКОЙ ПОЛИТИКИ

Раскрыты сущностные характеристики гендерного подхода к политической деятельности. Проанализированы основные гендерные стереотипы, присущие украинскому обществу. Определены факторы и условия формирования имиджа женщины-политического лидера. Проанализированы проблемы формирования нового типа женщины-лидера в политической сфере современного украинского общества. Сформулировано ряд рекомендаций по уменьшению уровня гендерного неравенства в политическом пространстве Украины.

Ключевые слова: гендерное неравенство, гендерная политика, гендерные стереотипы, женщина-лидер, политика.

Shkurko Natalya Vitaliyivna, Senior Lecturer of Kharkiv State University of
Food Technology and Trade, Ukraine

GENDER DIMENSION OF UKRAINIAN POLITICS

Problem setting. *Modern Ukrainian politics requires the formation of a new type of political leader – a woman and a man, which combines both “female” and “male” managerial qualities. They are women-leaders who inclined to compromise, peaceful forms of activity, a complex vision of problems, taking into account the prospect of any decision, for joint actions with male politicians, and make it possible to unite efforts in achieving the important social and political goals of the country.*

Recent research and publications analysis. *Since the proclamation of Ukraine as an independent state, the problems of women’s participation in the political life of Ukraine have become the subject of numerous scientific discussions, conferences, seminars, political research.*

Paper objective. *The purpose of the article is to elucidate gender stereotypes that affect the status of the woman-leader at higher levels of Ukrainian authorities. Social thinking is extremely stereotyped, and double standards are the prevailing norm all over the world and particularly in Ukraine. The origins of this phenomenon in our state reach even more primitive times, and the immediate consequences negatively affect the position of women and the development of society as a whole, including in the political sphere. Ukraine is still at the initial stage of the formation of gender democracy and the political-state system, the norms declared by it are torn off from the real state of affairs.*

Paper main body. *The processes of democratization and humanization embracing contemporary Ukrainian society include the creation of various opportunities for self-realization of the individual regardless of its nationality, social origin, gender and age. The development strategy of the 21st century is aimed at establishing the principles of parity representation of articles based on gender balance and gender balance in society. The basis for the functioning of society in the third millennium should be the system of expressing the will of both sexes – men and women as equal rights, not only legally enshrined, but also really secured in political and legal principles, actions and building up public and state structures. Leading women, having a tendency towards political activity, communicating with people, speaking with the people, the ability of speaking, having great will and stubbornness, organizational skills, firmness and determination, devotion to the ideals of their Motherland, have been able to achieve high state positions, due to favorable circumstances, stubbornly fighting, became subjects of supreme power. Taken together, it is evident that a woman-leader will eventually be able to move from a category of rare phenomena to a more common fact in the political life of European society. The civilized world has long understood and accepted the need for active participation of women in politics and undoubtedly acknowledged the invaluable benefits and importance of such participation. The presence of women in politics changes its character, its orientation in favor of social-oriented programs, the ideals of humanism and non-violence.*

Conclusions of the research. *Summarizing our study, it should be noted that Ukrainian politics is permeated with gender stereotypes, and despite numerous bills that ensure equality between sexes, we continue to see the presence of gender inequality. This problem remains rather relevant today and requires further research. It is important to determine the role of social structure in shaping a woman as a political leader; disclosure of the essence of women's leadership as a style of political activity, as well as a generalization of the historical experience of women's political leadership in Ukraine.*

Keywords: *gender inequality, gender politics, gender stereotypes, woman-leader, politics.*

